

Filip Fetko

K NIEKTORÝM ASPEKTOM OBCHODNÝCH AKTIVÍT ĽUBOVNIANSKEHO HRADU V OBDOBÍ NOVOVEKU

V nasledujúcom príspevku si priblížime niektoré aspekty obchodu na Spiši v spojitosti s Ľubovnianskym hradom a v širšom ponímaní aj v Starej Ľubovni v novoveku. Úmyselne sme použili spojenie niektoré aspekty, keďže táto problematika si vyžaduje väčší ucelený priestor, ktorý, ako treba kriticky uviesť, nebol danej téme doposiaľ venovaný.

Vybrali sme iba vlastné najnovšie poznatky, ktoré si predstavíme vo forme troch bodov, resp. poznámok. Po prvé to budú nové poznatky k židovskému obyvateľstvu na zálohovanom území Spiša, ktoré boli spravované z Ľubovnianskeho hradu. Po druhé sa budeme venovať vzťahu medzi produktmi, ktoré boli vyrábané v Ľubovnianskom podhradí a zálohovanými mestami, do ktorých boli distribuované a na záver, v treťom bode, okomentujem najnovšie poznatky k obchodu po rieke Poprad a lokalizácii riečného prístavu v Starej Ľubovni.

Prejdime teda k prvej načrtnutej problematike. Dotýka sa židovského obyvateľstva na zálohovanom území Spiša. Tejto problematike sme sa najnovšie venovali podrobnejšie už inde¹, tu si uvedme najdôležitejšie informácie z pohľadu danej témy. Ako sa uvádza vo vedeckej spisbe, Židia sa prakticky do polovice 17. storočia na Spiši nachádzali len zriedkavo a v početnejších skupinách prichádzajú na toto územie až v neskorších obdobiach – začiatkom 18. storočia, najmä za vlády Márie Terézie, pričom k najväčšiemu nárastu dochádza v druhej polovici 19. storočia². V tejto súvislosti sa však pre určitú časť Spiša pripúšťa, že by tu mohla existovať istá výnimka, keďže tá s centrom v Starej Ľubovni patrila od roku 1412 pod poľskú korunu, kde vraj boli v tom období spoločenské podmienky v Poľsku Židom naklonené, čím sa mohli usadiť aj v tejto časti Spiša³. Poľská historiografia však túto tézu relativizuje. Mnohí autori upozorňujú, že od smrti poľského kráľa Štefana Bátorého (1533–1586) vzťah poľskej koruny k Židom už nepredstavoval taký stupeň tolerancie⁴. Okrem toho sa od začiatku 17. storočia v dôsledku

¹ Porov.: Fetko, Filip: *Židovské obyvateľstvo v oblasti Starej Ľubovne do polovice 19. storočia*, [in:] „Slovenský národopis“ 58, 4/2010, s. 496–508.

² Kovačevičová, Soňa: *Imigračné a emigračné cesty Židov na Slovensku*, [in:] „Slovenský národopis“, 39/1991, s. 288–302, s. 289, alebo Jelínek, J. Andrej: *Dynamika židovského osídlenia v Hornom Uhersku*, [in:] „Acta Judaica Slovaca“, 7/2001, s. 7–36, s. 7–10.

³ Olejník, Ján: *Etnická skladba okresu Stará Ľubovňa v minulosti a súčasnosti; rôznorodosť kultúr*, [in:] „Z minulosti Spiša“, 7–8/1999–2000, s. 211–230, s. 219; Barkány, Eugen – Dojč, Ľudovít: *Židovské náboženské obce na Slovensku*, Bratislava 2001, s. 325; Sulaček, Jozef: *Tragické osudy židovskej komunity na Spiši v rokoch druhej svetovej vojny*, [in:] Gładkiewicz, Ryszard – Homza, Martin: *Terra Scepusiensis*. Levoča – Wrocław 2003, s. 785–804, s. 785.

⁴ Rezník, Miloš.: *Poľsko*. Praha 2002, s. 92–93; Bałaban, Meir: *Historja i literatura żydowska ze szczegó-*

hospodárskej prosperity Židov silne i v Poľsku prejavujú „konflikty pospolitego człowieka z żydowskim handlem“, čo je živnou pôdou pre kresťanský antijudaizmus vo vrstvách kléru a širokých mäs⁵.

Ak by sme teda chceli uvažovať nad prítomnosťou židovského obyvateľstva v oblasti Starej Lubovne, museli by sme tak učiť v súvislosti s niektorým zo šľachtických rodov, ktoré sa v Poľsku od konca stredoveku snažili získať právnu kontrolu nad Židmi, k čomu dochádza v priebehu 16. a 17. storočia⁶. Keďže poznali hospodársky prínos tejto komunity, zabezpečovali im ochranu. V úrade spišského starostu, ktorý pre Poľsko spravoval spomínané územie, sa vystriedalo niekoľko starostov, no najdôležitejším rodom v dejinách Spišského starostovstva v súvislosti s nami danou témou v období novoveku bol rod poľských šľachticov *Lubomirských*, ktorí získali úrad starostu so sídlom na Lubovnianskom hrade v roku 1591⁷. Práve *Stanislav Lubomirski* (1583–1649) bol voči Židom na svojich poľských panstvách tolerantný a držal nad nimi ochrannú ruku⁸. A zrejme sa o podobnú politiku usiloval i na území spišského zálohu, no medzi obyvateľmi zálohovanej časti Spiša narazil na odmietavé pozície, ako to vyplýva z nám známej najstaršej zachovanej archíválie k Židom na Spiši z roku 1623⁹. Najstarší dopisoval známy archívny prameň k prítomnosti Židov na zálohovanom území Spiša vypovedá o obchodných aktivitách židovského obyvateľstva. Židia na spomínané územie prichádzali zrejme z popudu Stanislava Lubomirského, ktorý ich vybavil ochranným listom. Židovských obchodníkov bez ochranného listu mali predstavitelia spišských miest právo zadržať. Ako sa domnievame, ochranný list tvoril akýsi kompromis medzi záujmami spišského starostu a zálohovaných miest. Mestá, pre ktoré židovskí obchodníci tvorili konkurenciu, sa na nich u starostu sťažovali, ako vyplýva z inskripcie skúmaného dokumentu. Na druhej strane Lubomirski, uvedomujúc si hospodársky prínos židovských obchodníkov, nebol ochotný požiadavkám miest úplne ustúpiť, preto iba ochranným listom obmedzil počet Židov obchodujúcich na spomínanom území. Ako pokračovanie dlhodobého sporu možno chápať snahu spišských mešťanov obmedziť usadenie sa Židov v tomto prostredí. Príklad: V marci roku 1633 si obyvatelia Starej Lubovne nechali potvrdiť mandátom kráľa *Vladislava IV.*, že Židia od najdávnejších čias nevlastnili v Lubovni žiaden majetok, a že ho ani v budúcnosti nadobúdať nemôžu¹⁰, čím obišli *Stanislava Lubomirského* a požiadali vyššiu inštanciu od spišského starostu, čiže poľského kráľa, v ich veci o pomoc a ten im

nem uwzględnieniem historii Żydów w Polsce, Lwów – Warszawa – Kraków 1925, s. 173.

⁵ Schiper, Ignacy: *Dzieje handlu żydowskiego na ziemiach polskich*, Warszawa 1937, s. 60.

⁶ Falniowska-Gradowska, Alina: *Sędziowie żydowscy w województwie krakowskim w XVI–XVIII wieku*, [in:] *Żydzi w Małopolsce*, Przemysł 1991, s. 37–48, s. 37–39.

⁷ Števík, Miroslav: *K dejinám hradu Lubovňa a Starej Lubovne*, [in:] Števík, Miroslav – Timková, Michaela: *Dejiny hradu Lubovňa*, Stará Lubovňa 2005, s. 5–22, s. 66.

⁸ Krupiński, Andrzej Bronisław: *Dawna synagoga nowosądecka*, Nowy Sącz 1985, s. 6, tiež Długosz, Elżbieta: *Żydzi w Nowym Sączu / Jews in Nowy Sącz*, Nowy Sącz 2003, s. 4.

⁹ Štátny archív v Levoči, Provincie XVI spišských miest, I. Grófsky archív, Spisy, i. č. 132, sig. D6/6.

¹⁰ Horn, Maurycy: *Regesty dokumentów i ekscerpty z metryki koronnej do historii Żydów w Polsce 1697–1779, Tom II: Rządy Stanisława Augusta (1764–1795), cz. 1: 1764–1779*, Wrocław/Kraków/Gdańsk/Łódź 1984, s. 62.

aj vyhovel. Historické pramene dokladajú, že v roku 1700 si obyvatelia Starej Ľubovne nechali poľským kráľom *Augustom II.* potvrdiť v prvej časti uvedený mandát *Vladislava IV.* z roku 1633, ktorým potvrdzoval, že Židia od najdávnejších čias nevlastnili v Ľubovni žiaden majetok, a že ho ani v budúcnosti nadobúdať nemôžu. Interpretácia poznatku nám umožňuje domnievať sa, že sa o podobnú politiku ako *Stanislav Lubomírski* pokúšal i jeho vnuk *Stanislav Heraklius Lubomírski* (1642–1702), ktorý mohol chcieť na svoje panstvo na Spiši priviesť Židov z Poľska. Avšak ďalšie pramene na potvrdenie tejto úvahy chýbajú, preto nevedno povedať, či tu aj nejakých usadil. Vieme však, že obyvatelia Ľubovne mohli byť proti.

O obmedzených obchodných aktivitách židovského obyvateľstva svedčí aj ďalší ojedinelý prameň. V roku 1744 žaloval židovský obchodník *Jakubek Kamarzy* dvoch občanov z mesta Hniezdne, že mu odcudzili 3 sudy vína¹¹. Ako vyplýva z uvedeného spisu, *Jakubek Kamarzy* v Hniezdom nebýval, ale si iba prenajímал pivnicu jedného domu, kde uskladnil 42 sudov vína, z ktorých mu napokon 3 chýbali. Spis nepodáva informácie, z ktorých by sme mohli usúdiť, odkiaľ spomínaný obchodník pochádzal, predpokladáme, že by to mohla byť Halič. Vieme však, že v meste mal relatívne rozvinuté obchodné vzťahy: obchodoval s farárom a počas sporu sa kontaktoval dokonca i s gubernátorom, ktorý spravoval 13 spišských miest z Ľubovnianskeho hradu. Jeho pôsobenie však treba tiež hodnotiť iba ako obchodnú činnosť a o dlhodobjšom usídení dôkaz chýba.

Aby sme sa vrátili na začiatok: Pramene, ktoré by potvrdzovali rozvinutý židovský život na zálohovanom území, nepoznáme. Existujú však pramene, ktoré vypovedajú, že z iniciatívy spišských starostov sa postupne rozvíjali obchodné kontakty medzi Židmi z Poľska a zálohovanými mestami, ale treba podotknúť, že napríklad mešťania Starej Ľubovne mandát *Vladislava IV.* z roku 1633, potvrdený kráľom *Augustom II.* v roku 1700, si znova nechali potvrdiť v roku 1750 *Augustom III.* v snahe zdôrazniť(?), že Židia od najdávnejších čias nevlastnili v Ľubovni žiaden majetok a že ho ani v budúcnosti nadobúdať nemôžu¹², čo potvrdzuje, že tieto aktivity časť mešťanov vnímala negatívne.

Druhá nami načrtnutá poznámka k hospodárskym aktivitám Ľubovnianskeho hradu sa týka produktov, ktoré boli pestované v podhradí a distribuované do hradom spravovaného územia. Na majeroch pod hradom na území Ľubovnianskeho panstva sa pestovali obilniny a strukoviny ako raž, pšenica, jačmeň, ovos a hrach. Chovali sa tam jalovice, býky, mladé býčky, plemenné býky, kone, ošípané, ovce a kurčatá. Raž, ktorá bola vysiatá na *folwarku* pod hradom, bola ďalej vydávaná na sejbu do Podolínca. Ďalej sa prerozdelenila ovčiarom, pivovarníkom a *gorzelnikom* na varenie *gorzalki*. Raž predávali aj pekárom, aj na kredit. Pšenica sa napríklad, okrem toho, že ju dodávali pivovarníkom, využívala aj na prípravu oplátok do hradnej kaplnky. Jačmeň sa zase využíval na kŕmenie jalovic, ošípaných a oviec.

Rastliny boli ďalej spracované na druhotné produkty. Napríklad z pšenice, žita a jačmeňa bol produkovaný slad, ktorý bol následne prerozdeľovaný medzi majerníka a robotníkov na *folwarku* (majeri). Na hrad bol odovzdávaný pivovaru a organistovi.

¹¹ ŠA Levoča, pobočka v Starej Ľubovni, Magistrát Mesta Hniezdne, Listiny, č. 16.

¹² Horn: *Regesty dokumentów i ekscerpty z metryki koronnej do historii Żydów w Polsce 1697–1779*, s. 62.

Jeho ďalšie spracovanie nastalo nielen u pivovarníkov, ale bol využitý aj na výrobu *gorzalky*. Tie boli následne transportované aj mimo hrad. Nie je to však pre Ľubovniansky hrad v rámci Poľska nič výnimočné. M. Řezník tvrdí, že od 17. storočia, keď Poľsko stratilo svoje územia na Pobaltí, čo zapríčinilo ťažší odbyt obilia, sa vo väčšej miere začala vyrábať pálenka, ktorú museli od vrchnosti poddaní nakupovať¹³. Pivo a *gorzalka* boli dodávané do krčiem v Chmeľnici, Novej Ľubovni, Jakubanoch, Kamienke, Litmanovej, Jarabine, Hraničnom, Mníšku, Sulíne, Nižných Ružbachoch, Vyšných Ružbachoch, Lackovej, Forbasoch a do hradnej krčmy.

Cez hrad prechádzali aj iné tovary, ako napríklad víno, ktoré bolo nakúpené u spišského grófa a dodávané do krčiem. Taktiež chmeľ bol len sčasti vypestovaný pod hradom a sčasti bol kupovaný, aby v rokoch 1747–1748 mohlo byť vyrobených 36 varov piva¹⁴.

Pri distribúcii týchto produktov stojí za zmienku, že sa v obchodných vzťahoch prejavuje pozícia spišského starostu ako absolútneho feudála¹⁵, ktorý stojí na zvýhodnenej strane obchodu nielen smerom k jeho poddaným obciam, ale aj mestám, ktoré sú súčasťou zálohu. Príkladom toho je Spišská Belá, ktorá bola v 19. storočí záujmom výskumu nemeckého historika Samuela Webera. Weber sa venoval v niekoľkých prácach nemeckým mestám a ich dejinám v kontexte Spišského zálohu. Okrem monografií vydal niekoľko prác aj v lokálnych periodikách¹⁶. Jednou z takýchto prác je práca *Hradné jahňatá a hradná bryndza*, ktorá vyšla v Karpathenpost v roku 1885¹⁷. S. Weber v nej rozoberá odvody mesta Spišská Belá na Ľubovniansky hrad. Jeho poznatky neboli doteraz v tomto smere spracované, preto si uvádzame jeho text doslovné, aj keď upozorňujeme na pre Webera typický pátos, ktorý sa v jeho prácach prejavuje predovšetkým k Ľubovnianskemu hradu. Jasne však dokumentuje obchodný vzťah medzi zálohovanými mestami a produkciou z hradu. Snaha o absolútnu moc starostu, ktorá musela byť kráľom v nejednom prípade limitovaná¹⁸, umožňovala starostom z ich pohľadu veľmi výhodné hospodárenie a vysoký benefit zo zálohovaného územia.

Weber píše:

Napriek všetkým privilégiám bolo na hrade samozrejmosťou, že si hrad bral všetko, čo bolo treba, zadarmo, a čo mal hrad odovzdať, to museli mestá nakúpiť, nezáležalo na tom, či tie veci potrebovali alebo chceli, či sa im zdali byť výhodné alebo drahé. Ceny boli od počiatku stanovené na hrade. Pri dobre rozvíjajúcich sa hospodárskych podmienkach, menovite pri kvitnúcom chove dobytky mali Beľania a s nimi aj iné zálohované mestá málo chuti a potreby nakupovať z hradu jahňatá, staré ovce, kozy a „bryndzu“, a napriek tomu im bolo ročne

¹³ Řezník: *Polsko*, s. 102.

¹⁴ Fetko, Filip: *Kapitola k dejinám hradu Ľubovňa v 18. storočí*, [in:] „Sandecko-spišské zošity“, tom III, Nowy Sącz 2008, s.131–135, s. 132.

¹⁵ K problematike súperenia o právomoci medzi kráľom a starostom pozri: Kurtyka, Janusz: *Starostwo Spiškie (1412–1769/70)*, [in:] Gładkiewicz, Ryszard – Homza, Martin: *Terra Scepusiensis*. Levoča – Wrocław 2003, s. 487–534, s. 519.

¹⁶ Výberovú literatúru pozri v: Kollárová, Zuzana: *Samuel Weber*, Kežmarok 2008, s.85–118.

¹⁷ Weber, Samuel: *Schlosslämmer und Schlossbrinse*, [in:] Karpathen-Post, roč. VI., č.15/1885, (9.4.885), s.1–2.

¹⁸ Fetko: *Kapitola k dejinám hradu ...*, s.131.

značné množstvo pridelené a zaslané, avšak vyžiadany bol i spomínaný výťažok. A aj keď po ceste jahňatá „zdochli“ alebo bryndza došla v zlom stave, napriek tomu muselo byť všetko zaplatené.

Len niektoré príklady takýchto nedobrovoľných nákupov: roku 1756¹⁹ pripadli na Belú 4 sudy bryndze, ktorá po odrátaní 125 pfundov kefiru vážila 1145 pfundov a musela byť odkúpená za 9 denárov za pfund. V tom istom roku pripadlo na Belú 60 hradných jahniat a 17 mladých kôz, z ktorých každá stála 33 denárov. 1757 prišlo do Belej 83 jahniat a 32 kôz; kus musel byť tentokrát kúpený za 90 denárov. 7. marca 1759 poslali opäť z hradu 3 sudy bryndze s netto váhou 775 pfundov, ktorých odberateľmi sa stali občania. 25. októbra toho istého roku prišlo k prerozdeleniu 145 oviec, 17 kôz a 3783 pfundov bryndze, za ktoré muselo byť zaplatených 340 florénov a 47 denárov. 6. decembra 1760 poslal hrad k odberu 4160 pfundov bryndze. 23. mája 1761 boli na belianske pastviny vyslané hradné jahňatá, pričom pastierovi muselo byť vyplatených 9 florénov a na koniec mal za verné opatrovanie dostať i dve mladé kozy. Odber bryndze za tento rok tvoril 2800 pfundov. 26. júla 1767 sa rozdelilo 274 hradných jahniat, „bez tých zdochnutých“, okrem toho sa prinieslo ešte 6. októbra 189 oviec a 6 kôz na muža. 25. mája 1767 sa rozdelili hradné jahňatá ako každoročne a 26. októbra ešte 525 oviec, 32 jahniat a 8 kôz, na zdochnuté prerozdělili náklady na 5 florénov a 85 denárov, za celú zásielku muselo byť uhradených 1149 florénov a 75 denárov²⁰.

Posledná poznámka nášho príspevku smeruje, ako už bolo avizované, k prístavu v Starej Ľubovni. Veľmi cenným poznatkom pre históriu Starej Ľubovne je potvrdenie existencie a lokalizácia riečneho prístavu na pravom brehu rieky Poprad. Rieka Poprad bola dôležitým hospodárskym faktorom pre rozvoj obchodu, keďže preprava tovaru bola takto oveľa menej nákladnejšia. Pramene o plavbe na rieke Poprad existujú už z doby Žigmunda Augusta, ktorý povoľuje slobodu plavby po rieke Poprad obyvateľom mesta Hniezdne²¹. Ako sa uvádza v prameni z Vojenského archívu vo Viedni, transportované bolo drevo spltnovaním, ako aj víno po Poprade, ďalej po Dunajci a Visle cez Varšavu až do Gdanska²². Právo slobodnej plavby na Poprade dostalo mesto Stará Ľubovňa potvrdené v roku 1669, keď boli potvrdzované jeho dávne výsady²³. V spojitosti s mestom Hniezdne, Starou Ľubovňou a riekou Poprad sa vynára aj Ľubovniansky hrad a indicie k riečnym prístavom podáva už aj vyššie spomínaný Samuel Weber²⁴. Preto doterajšie poznanie

¹⁹ V roku 1756 je majiteľkou starostovstva Mária Jozefa, manželka poľského kráľa Augusta III. V jej mene starostovstvo spravuje Henryk hr. Brühl. Porov.: Kurtyka: *Starostwo Spiskie...*, s. 531.

²⁰ Weber: *Schlosslämmer und Schlossbrinse*, s. 1–2.

²¹ Halaga, Ondrej R.: *Košice – Balt. Výroba a obchod v styku východoslovenských miest s Pruskom 1275–1526*, Košice 1975, s. 110.

²² „V origináli: Platz an Ufer Poprat, alwo das Bauholtz flossmessig mit hungarischen Weine beladen, ab-geschift sofort über Warshau bis Dantzig transportirt werden“. Kriegsarchiv Wien, Inland c V a) Lublow Nr. 01 Sit. Plan.

²³ Halaga: *Košice – Balt*, s. 111.

²⁴ „Medzi nezvyčajnými výdavkami boli najutlačajúcejšie tie, ktoré spôsobovala dodávka vína na Ľubovniansky hrad. Pri tejto boli tie 3 mestá Podolíne, Hniezdne a Ľubovňa stále rovnako angažované a podrobené rovnakým tiažam. Dodávka vína sa konala do sídiel... Dąbrowa, Vratislav, Rzeszów, Wisnicz... na kočoch alebo pltiach, ktoré boli využívané po Poprade už od Podolíne. Počas ... roka 1664 malo byť najprv ... vyexpedovaných 21 súdov vína do sídla Dąbrowa. Pri objednaní plti sa vytvorili výdavky vo výške 3 fl. 55 denárov. Potom sa stretli richtári Podolíne, Hniezdneho a Ľubovne, aby dané udalosti prediskutovali,

riečnych prístavov oprávňovalo „*mysliet nielen na riečny prístav v Hniezdnom, ale pri najmenšom v Podolínci...*“²⁵. Mapa majora Batscheka po prvýkrát potvrdila prítomnosť a lokalizuje pozíciu riečného prístavu v Starej Lubovni. Pre ilustráciu uvádzame výrezy z archívu vo Viedni a dnešný pohľad na Starú Lubovňu.

Výrez z mapy Starej Ľubovne a popis a lokalizácia riečného prístavu z roku 1773, Kriegsarchiv Wien

O NIEKTÓRYCH ASPEKTACH DZIAŁALNOŚCI HANDLOWEJ ZAMKU LUBOWELSKIEGO W CZASACH NOWOŻYTNYCH

Artykuł przybliży niektóre aspekty handlu na Spiszu, powiązane z Zamkiem lubowelskim, a w szerszym rozumieniu również ze Starą Lubowlą w czasach nowożytnych. Autor formułuje swoje najnowsze spostrzeżenia, podnosząc trzy kwestie. Po pierwsze porusza zagadnienie ludności żydowskiej na zastawionym terenie Spiszu, administrowanym z Zamku lubowelskiego. Nie znamy

čo bolo spojené s výdavkami 4 fl. 45. Náklady dodávky sa rozdelili na 3 spomínané mestá a na Hniezdne pripadlo 56 fl. Počas veľkonočného týždňa bolo ...na hrad vynesných 8 súdov vína, čo mesto Hniezdne stálo 16 fl. 60. ... do sídla Dąbrowa malo byť poslaných 11 súdov vína, pričom pltníci a furmani stáli Hniezdňanov 13 fl. 60. 10 októbra malo Hniezdne v tejto súvislosti ešte výdavky vo výške 15 fl., ktoré ich stáli pltníci a furmani, ktorí transportovali ďalej 10 súdov vína. Tak bolo v tomto menovanom roku ďalej transportovaných 40 súdov vína, čo naše mesto Hniezde stálo 109 fl. 10 denárov.“ Porov. S. Weber, *Die Weinfuhr auf dem Lublauer Schlosse*, [in:] *Karpathen-Post*, roč. VII, č.43/1886 (21.10.1886), s.1.

²⁵ Halaga, *Košice – Balt*, s.111.

przekazów potwierdzających występowanie społeczności żydowskiej na zastawionym terytorium. Istnieją jednak źródła mówiące o stopniowo rozwijających się – z inicjatywy starostów spiskich – kontaktach handlowych między Żydami z Polski a zastawionymi miastami spiskimi. Część mieszczan oceniała tę działalność negatywnie.

Po drugie autor zajmuje się zależnością między wytwarzaniem produktów w podgrodziu lubowelskim a zastawionymi miastami, gdzie te produkty były dostarczane. Opierając się na niemieckich pracach historycznych S. Webera z końca XIX wieku, autor przedstawia relacje handlowe między zamkiem a miastami wchodzącymi w skład zastawu. Dążenie starosty do władzy absolutnej, które niejednokrotnie musiało być ograniczane przez króla, sprzyjało bardzo opłacalnemu – z punktu widzenia starostów – gospodarowaniu i znacznym zyskom z zastawionych terenów.

W zakończeniu autor komentuje najnowsze publikacje dotyczące transportu towarów Popradem i lokalizacji portu rzecznego w Starej Lubowli. Dotychczasowa wiedza o portach rzecznych upoważniała, by „myśleć nie tylko o rzecznej porcie w Gniazdach, ale co najmniej w Podolińcu...”. Na podstawie nowych źródeł po raz pierwszy zostało potwierdzone istnienie i usytuowanie portu rzecznego w Starej Lubowli.

Pohľad na dnešnú Starú Ľubovňu s označením lokality riečneho prístavu.
(Foto P. Sás)